

نقش واسطه‌ای طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در رابطه سبک‌های دل‌بستگی و اعتیاد به شبکه‌های

اجتماعی مبتنی بر موبایل در دانشجویان

محمد فغان پور گنجی*^۱

۱. کارشناسی ارشد، روانشناسی بالینی کودک و نوجوان، دانشگاه شهید بهشتی تهران، ایران (نویسنده مسئول).

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره سوم، شماره بیست و دوم، مردادماه ۱۳۹۷، صفحات ۳۷-۱۸

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی نقش واسطه‌ای طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در رابطه سبک‌های دل‌بستگی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل در دانشجویان بود. این پژوهش از نوع توصیفی همبستگی بود. جامعه آماری همه دانشجویان علوم انسانی مقطع کارشناسی دانشگاه پیام نور بابل که در سال تحصیلی ۹۶-۹۷ مشغول به تحصیل بودند. تعداد کل دانشجویان حدود ۲۵۰ نفر بود. با توجه به جدول مورگان ۱۴۸ نفر نمونه به روش در دسترس انتخاب شدند. در این پژوهش از سه پرسشنامه سبک دل‌بستگی هازن و شیور (۱۹۸۷)، فرم کوتاه طرح‌واره یانگ (۱۹۹۸) و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل خواجه، احمدی؛ پولادی، شهناز و بحرینی، مسعود (۲۰۱۷) بهره برده شده است. نتایج نشان داد طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه رابطه بین سبک دل‌بستگی ایمن و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی را به صورت منفی ($\beta = -0.39, P = 0.05$) و رابطه بین سبک دل‌بستگی نایمن اجتنابی ($P = 0.001$)، $\beta = 0.15$) و نایمن دوسوگرا ($\beta = 0.28, P = 0.001$) را به صورت مثبت میانجی‌گری می‌کند. نایمنی در سبک دل‌بستگی و وجود طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه می‌تواند منجر به استفاده اعتیاد گونه از شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل شود لذا نتایج پژوهش حاضر می‌تواند جهت طراحی برنامه‌های آموزشی و درمانی برای اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل توسط درمانگران، فعالان حوزه سلامت روان بکار گرفته شود.

کلیدواژه: اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل، دانشجویان، سبک‌های دل‌بستگی، طرح‌واره

مقدمه

شبکه‌های اجتماعی^۱ نسل جدیدی از وب سایت‌های اینترنتی هستند که کاربران در آن حول یک موضوع مشترک دور هم به صورت مجازی جمع شده و عقاید خود را به اشتراک می‌گذارند (دستجردی و صیادی، ۲۰۱۳). در این شبکه‌ها افراد اجازه می‌یابند که آزادانه خود را به دیگران معرفی کنند و به راحتی ویژگی‌های شخصیتی و اجتماعی خود را نشان داده و با افراد دیگر ارتباط برقرار نمایند (جوادی نیا، عرفانیان، عابدینی، عسکری، عباسی، بیجاری، ۲۰۱۰). روند رو به رشد تکنولوژی ناخودآگاه زندگی واقعی افراد را با دنیای مجازی گره زده است. میزان علاقه‌مندی و حضور کاربران ایرانی در شبکه‌های اجتماعی برای کسب اطلاعات و اخبار نشان‌دهنده اقتناع نشدن این قشر از رسانه‌های داخلی است. گوشی‌های موبایل هوشمند از جمله نمودهای تکنولوژی امروزی می‌باشد که با توجه به دامنه وسیع پوششی و نداشتن محدودیت‌های گوشی‌های غیرهوشمند به یکی از چالش‌برانگیزترین مسائل حوزه‌های ارتباطی تبدیل شده است. امروزه نرم‌افزارهای کاربردی گوشی‌های هوشمند از جمله پیام‌رسان‌ها و شبکه‌های اجتماعی، حرف اول دنیای نرم‌افزار را می‌زنند که به علت ارزان و قابل انعطاف بودن و دسترسی با سرعت بالا باعث گرایش شدید مخاطبان نسبت به آن‌ها شده است. این نرم‌افزارها علی‌رغم سابقه فعالیت کوتاهی که داشته‌اند کاربران زیادی را جذب خود کرده‌اند (نیک پور، ۲۰۱۴). رسانه‌های امروزی به عنوان یکی از فناوری‌های نوین جهانی فلج‌کننده زندگی عادی انسان‌ها شده‌اند که با تمام جذابیت و قابلیت‌های زیاد تأثیرات منفی مخرب مانند ازهم‌پاشیدگی کانون گرم خانواده‌ها، طلاق، افت تحصیلی و انواع بیماری‌های جسمی و روانی زندگی افراد بر جای گذاشته است. یکی از مهم‌ترین تأثیرات منفی و مخرب رسانه‌های امروزی، اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی هست (بهادری خسروشاهی و هاشمی نصرت‌آبادی، ۲۰۱۲؛ صداقت و عبدالهی، ۲۰۱۵) جذابیت این شبکه‌ها به اندازه‌ای است که افراد ساعت‌های زیادی را در این شبکه‌ها به سر می‌برند و به صورت مفرط و آسیب‌شناسانه از آن استفاده می‌کنند به گونه‌ای که مسئله اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی و اینترنت توجه روانشناسان را به خود جلب کرده است (بهادری خسروشاهی و همکاران، ۲۰۱۲). حجم رو به رشد تحقیقات صورت گرفته پیرامون مبحث اعتیاد به اینترنت، نشان‌دهنده آن است که این اختلال نوعی اختلال روانشناختی-اجتماعی است و از مشخصه‌های آن، تحمل، علائم کناره‌گیری، اختلالات عاطفی و ازهم‌گسیختگی روابط اجتماعی است (فریس، ۲۰۱۱). بین کمبودهای عاطفی در محیط خانواده و گرایش به اتاق‌های گفتگوی اینترنتی، رابطه وجود دارد. به طوری که

---

^۱ Social networks

غناي محیط عاطفی خانواده، روابط مثبت و مؤثر اولیا با فرزندان، داشتن محرم رازی در خانه، درک شدن و فهمیده شدن جوان در منزل و نظایر آن، مانع خلأ عاطفی وی و در نتیجه جستجوی عاطفه در محیط‌های مجازی از جمله گفتگوی اینترنتی می‌شود (منطقی، ۲۰۱۰).

یکی از عوامل تأثیرگذار بر اعتیاد به اینترنت و شبکه‌های مجازی سبک دلبستگی^۱ است (میکولینسر و شاور، ۲۰۰۳). نظریه دلبستگی بالبی ۱۹۶۹/۱۹۸۲ و اینسورث ۱۹۷۸، یکی از موفق‌ترین و پرکاربردترین نظریه‌های روان‌شناختی در نیم‌قرن گذشته بوده است (ابگی و برانت، ۲۰۰۹؛ نقل از شکراله‌زاده، سیدموسوی، زاده‌محمدی، نصیری هانیس، ۱۳۹۶). خانواده، اولین پایه‌گذار شخصیت، ارزش‌ها و معیارهای فکری فرد و اساسی‌ترین واحدی است که هر کس به آن تعلق دارد. خانواده، یک نظام اجتماعی طبیعی است که ویژگی‌های خاص خود را دارد. رابطه اعضای این خرده‌فرهنگ‌ها، رابطه‌ای عمیق و چندلایه است. در چنین نظامی، افراد به وسیله علایق و دلبستگی‌های عاطفی نیرومند، پایدار و متقابل به یکدیگر متصل می‌شوند (مارلین، جسیکا، ریکا، سوزان، رید، سنجیو، ۲۰۱۵). نظر به این‌که کودک، مادر را اولین پایگاه عاطفی امن در زندگی می‌یابد، شخصیت مادر در تحول شخصیت کودک، اهمیت اساسی دارد. هرچند ممکن است در طول زمان این دلبستگی‌ها نوسان یابد اما در سراسر زندگی خانواده به بقای خود ادامه می‌دهد (یانت، توماس، کاپیل، تیزو، شینبام، بارانتس، ۲۰۱۵). الگوهایی که در طول سال اول زندگی ایجاد می‌شوند به‌عنوان ویژگی پایداری از کودکی به بزرگسالی انتقال می‌یابند (ارنبرگ، رابرتسن و پرینگل، ۲۰۱۲، نقل از کردی، اصلانی و عبدالهی، ۲۰۱۷). از نظر بالبی بین تجربه‌های دوران کودکی فرد با والدین خود و رفتار والدینی بعدی او، رابطه و پیوستگی وجود دارد. طبق نظریه دلبستگی، انسان‌ها تمایل دارند با افراد خاص، پیوند عاطفی قوی برقرار کنند (مارلین و همکاران، ۲۰۱۵). در تعاریف دیگر، دلبستگی الگویی است که بر مبنای روابط اولیه فرد با والدین یا مراقبین خود شکل می‌گیرد و به مناسبات و روابط بین فردی در آینده منجر می‌شود. این الگو می‌تواند ایمن^۲، نایمن^۳، دوسوگرا^۴ و اجتنابی^۵ باشد (میکولینسر و فلورین، ۲۰۰۱). پلاتز، تایسون و ماسون (۲۰۰۲)؛ نقل از رفیعی، حاتمی و فروغی، ۱۳۹۰) همسویی‌های آشکاری را بین طرح‌واره‌های^۶ توصیف‌شده به‌وسیله بک و همکاران و نمودهای

¹ Attachment style

² Secure

³ Insecure

⁴ Ambivalent

⁵ Avoidant

⁶ Schemas

دل‌بستگی یادآور شدند؛ بنابراین، دلیلی برای اندیشیدن به این موضوع که نظریه دل‌بستگی ممکن است برخی بینش‌ها را نسبت به ایجاد طرح‌واره‌های شناختی ناسازگار فراهم کند، وجود دارد (پلاتز، تیسون و ماسون، ۲۰۰۵). یانگ (۲۰۰۳) بر این باور است که طرح‌واره‌ها در سه موقعیت شکل می‌گیرند و تداوم می‌یابند این سه موقعیت عبارت‌اند از: نیازهای هیجانی اساسی، تجارب اولیه کودکی و خلق‌وخوی هیجانی. ریشه‌های تحولی طرح‌واره‌های ناسازگارانه اولیه^۱ در تجارب ناگوار دوران کودکی نهفته است، طرح‌واره‌هایی که زودتر شکل می‌گیرند، معمولاً قوی‌تر هستند. روش‌های تربیتی والدین به‌ویژه مادر خود عاملی است که می‌تواند از عواملی مانند طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه والدین تأثیر پذیرد ویژگی‌های شخصیتی و روانی مادر او را به سمت انتخاب روش ویژه فرزند پروری هدایت می‌کند. طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، خاطرات، هیجان‌ها، احساس‌های بدنی و شناخت‌واره‌هایی هستند که با جنبه‌های مخرب تجارب دوران کودکی افراد گره‌خورده‌اند و به شیوه‌ای سازمان‌یافته در سراسر زندگی در قالب الگوهای، تکرار می‌شوند (یانگ، کلوسکو و ویشار، ۲۰۰۳؛ نقل از نظری، کاکاوند و فراهانی، ۲۰۱۵). طرح‌واره‌ها مطابق با ۵ نیاز تحولی کودک به پنج حوزه، بریدگی و طرد^۲، خودگردانی و عملکرد مختل^۳، محدودیت‌های مختل^۴، دیگر جهت‌مندی^۵، گوش‌به‌زنگی بیش‌ازحد و بازداری^۶ تقسیم‌شده‌اند که هرکدام شامل چند طرح‌واره است. حوزه بریدگی و طرد شامل طرح‌واره‌های رهاشدگی/بی‌ثباتی^۷، بی‌اعتمادی/بدرفتاری^۸، محرومیت هیجانی^۹، نقص/شرم^{۱۰} و انزوای اجتماعی/یگانگی^{۱۱} است. حوزه خودگردانی و عملکرد مختل شامل طرح‌واره‌های وابستگی/بی‌کفایتی^{۱۲}، آسیب‌پذیری نسبت به ضرر یا بیماری^{۱۳}، خود تحول نیافته/گرفتار^{۱۴} و شکست^{۱۵} می‌باشد.

¹ Early Maladaptive Schemas(EMS)

² Disconnection and Rejection

³ Impaired Autonomy and Performance

⁴ Impaired Limits

⁵ Other-Directedness

⁶ Overvigilance/Inhibition

⁷ Abandonment/Instability

⁸ Mistrust/Abuse

⁹ Emotional Deprivation

¹⁰ Defectiveness/Shame

¹¹ Social Isolation/Alienation

¹² Dependence/Incompetence

¹³ Vulnerability to Harm or Illness

¹⁴ Enmeshment/Undeveloped Self

¹⁵ Failure

حوزه محدودیت‌های مختل شامل استحقاق/ بزرگ‌منشی^۱، خویش‌داری و خود انضباطی ناکافی^۲ است. حوزه دیگر جهت‌مندی شامل طرح‌واره‌های اطاعت^۳، ایثار^۴ و پذیرش جویی/ جلب توجه^۵ می‌باشد و حوزه گوش‌به‌زنگی بیش‌ازحد و بازداری شامل طرح‌واره‌های منفی‌گرایی/ بدبینی^۶، بازداری هیجانی^۷، معیارهای سرسختانه/ عیب‌جویی افراطی^۸ و تنبیه^۹ می‌باشد. پژوهش‌های بسیاری به اعتیاد به اینترنت به‌طور کلی و اعتیاد به اینترنت و متغیرهای دل‌بستگی یا طرح‌واره پرداخته است اما به دلیل اینکه شکل استفاده از اینترنت از جستجو در اینترنت به‌صورت وقت‌گذرانی در شبکه‌های اجتماعی در موبایل تغییر یافته لذا بررسی پژوهشی به‌طور ویژه در مورد این متغیر ضرورت می‌یابد که در پژوهش حاضر انجام گرفته است. در مجموع پژوهش حاضر انجام گرفته است تا به سؤالات زیر پاسخ دهد.

۱. آیا سبک دلبستگی پیش‌بینی کننده اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل است؟
۲. آیا طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه پیش‌بینی کننده اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل است؟
۳. آیا طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه رابطه بین سبک‌های دلبستگی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل را میانجی‌گری می‌کند؟

¹ Entitlement/Grandiosity

² Insufficient Self-control/Self-discipline

³ Subjugation

⁴ Self-sacrifice

⁵ Approval-Seeking/ Recognition-Seeking

⁶ Negativity/Pessimism

⁷ Emotional Inhibition

⁸ Unrelenting Standards/Hypercriticalness

⁹ Punitiveness

روش پژوهش

روش پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی بود و جامعه آماری همه دانشجویان علوم انسانی مقطع کارشناسی دانشگاه پیام نور بابل که در سال تحصیلی ۹۶-۹۷ مشغول به تحصیل بودند. تعداد کل دانشجویان حدود ۲۵۰ نفر بود. با توجه به جدول مورگان ۱۴۸ نفر نمونه به روش در دسترس انتخاب شده است. برای رعایت اصول اخلاقی معیار ورود به پژوهش رضایت آگاهانه دانشجویان بود.

ابزار پژوهش

پرسشنامه سبک دلبستگی هازن و شیور^۱: برای اندازه‌گیری سبک‌های دلبستگی از مقیاس دلبستگی بزرگسال استفاده شد. مقیاس دلبستگی بزرگسال که با استفاده از مواد آزمون دلبستگی هازن و شیور (۱۹۸۷) ساخته شده و در مورد دانشجویان دانشگاه تهران هنجاریابی شده است، یک آزمون ۱۵ سؤالی است و سه سبک دلبستگی ایمن^۲، اجتنابی^۳ و دوسوگرا^۴ را در مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت (خیلی کم، ۱، کم، ۲، متوسط، ۳، زیاد، ۴، خیلی زیاد، ۵) می‌سنجد. سؤالات مربوط به سبک اجتنابی ۱، ۲، ۳، ۴، ۵؛ سبک ایمن ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰ و سبک دوسوگرا ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵ می‌باشد. کمترین و بیشترین نمره آزمودنی در خرده مقیاس‌های آزمون به ترتیب ۵ و ۲۵ خواهد بود. ضریب آلفای کرونباخ (پایایی) پرسش‌های خرده مقیاس‌های ایمن، اجتنابی و دوسوگرا در مورد یک نمونه دانشجویی (۱۴۸۰ نفر شامل ۸۶۰ دختر و ۶۲۰ پسر) برای کل آزمودنی‌ها به ترتیب ۰/۸۶، ۰/۸۴، ۰/۸۵ (برای دانشجویان دختر ۰/۸۶، ۰/۸۳، ۰/۸۴ و برای دانشجویان پسر ۰/۸۴، ۰/۸۵، ۰/۸۶) محاسبه شد که نشانه‌های همسانی درونی خوب مقیاس دلبستگی بزرگسال است: مقیاس دلبستگی بزرگسال یا سنجش ضرایب همبستگی بین نمره‌های پانزده نفر از متخصصان روانشناسی مورد بررسی قرار گرفت. ضرایب توافق کندال (روایی) برای سبک‌های دلبستگی ایمن، اجتنابی و دوسوگرا به ترتیب ۰/۸، ۰/۶۱ و ۰/۷۵ محاسبه شد.

فرم کوتاه طرح‌واره‌های ناسازگارانه اولیه یانگ^۵: این مقیاس، فرم کوتاه مقیاس یانگ (۱۹۹۸) است. این پرسشنامه دارای ۷۵ ماده است و بر پایه یافته‌های اشمیت و همکاران (۱۹۹۵) پانزده طرح‌واره، در ۵ حوزه قرار می‌گیرند که شامل: حوزه (۱) رهاشدگی -

¹ Adult Attachment Scale (AAS)

² Secure

³ Avoidant

⁴ Ambivalent

⁵ Young Schema Questionnaire (YSQ)

بی‌ثباتی، بی‌اعتمادی - بدرفتاری، محرومیت هیجانی، نقص - شرم، انزوای اجتماعی - بیگانگی. حوزه ۲) وابستگی - بی‌کفایتی، آسیب‌پذیری نسبت به زیان یا بیماری، خود تحول نیافته-گرفتار، شکست. حوزه ۳) استحقاق - بزرگ‌منشی، خویشنداری - خود انضباطی ناکافی. حوزه ۴) اطاعت، ایثار. حوزه ۵) بازداری هیجانی، معیارهای سخت‌گیرانه- عیب‌جویی افراطی. ماده‌ها به کمک شش گزینه درجه‌بندی می‌شوند (یک = کاملاً در مورد من نادرست است؛ تا شش = کاملاً مرا توصیف می‌کند). نمره بالا در یک‌خرده مقیاس معین، احتمال وجود یک طرح‌واره غیر انطباقی را برای آن فرد نشان می‌دهد. اعتبار مقیاس طرح‌واره پانگ به وسیله آلفای کرونباخ برای کل آزمون ۰/۹۶ و برای تمام خرده مقیاس‌ها بالاتر از ۰/۸ بود.

پرسشنامه اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل^۱: پرسشنامه ۲۳ گویه دارد و ابعاد پرسشنامه در ۴ عامل عملکرد فردی، مدیریت زمان، خودکنترلی و روابط اجتماعی، با توان ۵۷/۴۷۰ دسته‌بندی گردید پایایی درونی ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲ محاسبه شد. شاخص و نسبت روایی محتوی به ترتیب ۰/۹۵ و ۰/۸۶ محاسبه شد. این پرسشنامه توسط خواجه، احمدی؛ پولادی، شهناز و بحرینی، مسعود (۲۰۱۷) طراحی و روان‌سنجی شده است.

برای اطمینان از برقراری شرایط استفاده از رگرسیون، مفروضه‌های خطی بودن رابطه، یکسانی واریانس‌ها و نرمال بودن توزیع نمرات موردبررسی قرار گرفت. داده‌ها با استفاده از بیست یکمین ویرایش نرم‌افزار آماری^۲ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

شیوه اجرا

پس از رضایت داوطلب برای شرکت در پژوهش، اهداف پژوهش و نحوه تکمیل پرسشنامه‌ها برای آن‌ها در فضای دانشگاه توضیح داده شد. سپس شرکت‌کننده‌ها به صورت فردی در همان مکان و تنها به‌دوراز خانواده و سایرین پرسشنامه‌ها را تکمیل کردند. در این پژوهش موازین اخلاقی شامل اخذ رضایت آگاهانه، تضمین حریم خصوصی و رازداری رعایت شد. به این صورت که آزمودنی‌ها با رضایت و آگاهی از اهداف پژوهش وارد پژوهش شدند، در مورد نام و نام خانوادگی آن‌ها پرسشی به عمل نیامد و به آن‌ها اطمینان داده‌شده که اطلاعات پرسشنامه محرمانه باقی خواهد ماند. پس از گردآوری داده‌ها ۱۴۸ پرسشنامه جمع‌آوری و محاسبات آماری بر روی آن انجام گرفت و نتایج با نرم‌افزار آماری استخراج شد.

^۱ the Addiction to Mobile Questionnaire Based on Social Networks

^۲ SPSS

یافته‌ها

میانگین سنی شرکت‌کننده‌ها ۲۱/۸۳ با انحراف معیار ۲/۱۵ سال بود. دامنه سنی ۱۴۸ دانشجوی بین ۱۸ تا ۲۵ سال قرار داشت؛ ۱۲۵ نفر (۸۵ درصد) زن و ۲۳ نفر مرد (۱۵ درصد)، کلیه دانشجویان در مقطع کارشناسی در حال تحصیل بودند. جدول ۱، مؤلفه‌های توصیفی متغیرها را نشان می‌دهد.

جدول ۱. مؤلفه‌های آماری و ضرایب همبستگی پیرسون سبک‌های دلبستگی، اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل و طرحواره‌های ناسازگار اولیه در دانشجویان

گوش‌به‌زنگی	دیگر جهت مندی	محدودیت مختل	خودگردانی مختل	بریدگی و طرد	دوسوگرا	بهره‌مندی	تیم	اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی موبایل	انحراف معیار	میانگین	
-	-	-	-	-	-	-	-	۱	۴/۶۳	۱۴/۸۱	۱. اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی موبایل
-	-	-	-	-	-	-	۱	۰/۱۵*	۴/۶۵	۱۹/۰۵	۲. ایمن
-	-	-	-	-	-	۱	۰/۴۲**	۰/۱۸**	۴/۰۳	۱۱/۱۲	۳. اجتنابی
-	-	-	-	-	۱	۰/۳۵**	۰/۰۶۵	۰/۲۳**	۳/۵۴	۱۲/۴۲	۴. دوسوگرا
-	-	-	-	۱	۰/۴۱**	۰/۴۳**	۰/۳۵**	۰/۲۸**	۲/۳۹	۶۴/۳۲	۵. بریدگی و طرد
-	-	-	۱	۰/۶۲**	۰/۳۸**	۰/۴۵**	۰/۲۷**	۰/۳۱**	۲۱/۴۱	۴۷/۱۲	۶. خودگردانی مختل
-	-	۱	۰/۵۳**	۰/۵۵**	۰/۱۴**	۰/۳۳**	۰/۱۸**	۰/۲۵**	۹/۳۶	۲۸/۴۲	۷. محدودیت مختل
-	۱	۰/۴۹**	۰/۴۲**	۰/۳۲**	۰/۰۶۳	۰/۱۶**	۰/۰۹۶	۰/۱۹*	۹/۱۲	۳۲/۵۵	۸. دیگر جهت مندی
۱	۰/۵۹**	۰/۴۶**	۰/۴۱**	۰/۴۰**	۰/۱۱*	۰/۳۰**	۰/۱۷**	۰/۲۶**	۸/۵۶	۲۹/۱۵	۹. گوش‌به‌زنگی

* $P < 0.05$ ** $P < 0.01$

برای سنجش میزان تأثیر واسطه‌ای طرحواره‌های ناسازگار اولیه بر رابطه سبک‌های دلبستگی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل در دانشجویان، تحلیل‌های رگرسیون دوگامی مورد استفاده قرار گرفت. با توجه به جدول ۲، با ورود طرحواره‌های حوزه بریدگی و طرد به معادله رگرسیون مقدار R^2 به ۰/۰۷۴ افزایش یافت که این مقدار افزایش از نظر آماری معنی‌دار است ($P=0.001$).

در گام دوم ضریب بتا مشاهده شده برای طرحواره‌های حوزه بریدگی و طرد در سطح آلفای ۰/۰۰۱ معنی دار است که این یافته مؤید نقش میانجی طرحواره بریدگی و طرد در رابطه بین سبک دلبستگی ایمن و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل در دانشجویان است.

جدول ۲. خلاصه الگوی رگرسیون، تحلیل واریانس و مشخصه‌های آماری اثر واسطه‌ای طرحواره حوزه بریدگی و طرد بر رابطه بین سبک‌های

دلبستگی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل

سبک دلبستگی	B ضریب غیراستاندارد	β ضریب استاندارد	t	R	R2	R2 تعدیل شده	F
گام اول: دلبستگی ایمن	-۰/۱۱	-۰/۱۲	-۲/۶۳**	۰/۱۴	۰/۰۲۰	۰/۰۲۰	۷/۶۰**
گام دوم: دلبستگی ایمن	-۰/۰۲	-۰/۰۳۱	-۰/۵۹**	۰/۲۷	۰/۰۷۴	۰/۰۵۴	۲۴/۲۵**
بریدگی و طرد	۰/۰۴۳	۰/۲۱	۴/۱۳				
گام اول: دلبستگی اجتنابی	۰/۲۱	۰/۱۹	۳/۸۶**	۰/۱۹	۰/۰۳۹	۰/۰۳۹	۱۴/۹۵**
گام دوم: دلبستگی اجتنابی	۰/۰۸۵	۰/۰۷۲	۱/۳۵**	۰/۳۰	۰/۰۹۱	۰/۰۵۱	۲۰/۵۰**
بریدگی و طرد	۰/۰۴۰	۰/۲۴	۲۴/۵۱				
گام اول: دلبستگی دوسوگرا	۰/۱۳	۰/۲۵	۴/۹۲**	۰/۲۵	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۲۴/۴۱**
گام دوم: دلبستگی دوسوگرا	۰/۱۳	۰/۱۴	۲/۸۰**	۰/۳۲	۰/۱۰	۰/۰۴۳	۱۷/۵۰**
بریدگی و طرد	۰/۰۳۵	۰/۲۱	۴/۱۶**				

* $P < 0.05$ ** $P < 0.01$

با ورود طرحواره بریدگی و طرد به معادله رگرسیون، ضریب بتای سبک دلبستگی ایمن -۰/۱۲ به -۰/۰۳۱ کاهش یافت و معنی داری خود را از دست داد ($\beta = -0.031$, $t = -0.59$, $p = 0.056$). همان‌طور که مشاهده می‌شود، این یافته برای سبک دلبستگی اجتنابی تکرار شده است. در سبک دلبستگی دوسوگرا ورود طرحواره بریدگی و طرد به معادله رگرسیون مقدار R^2 مشاهده شده در گام دوم به ۰/۱۰ افزایش معنی داری یافت ($p = 0.001$). ضریب بتای سبک دلبستگی دوسوگرا ($\beta = 0.14$, $t = 2.80$, $p = 0.009$) و

طرح‌واره بریدگی و طرد ($\beta=0/21$, $t=4/16$, $p=0/001$) در گام دوم معنی‌دار است که مؤید نقش میانجی طرح‌واره بریدگی و طرد در رابطه بین سبک دلبستگی دوسوگرا و طرح‌واره بریدگی و طرد پیش‌بین مثبت و معنی‌دار اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل هستند.

جدول ۳. خلاصه الگوی رگرسیون، تحلیل واریانس و مشخصه‌های آماری اثر واسطه‌ای طرح‌واره حوزه خودگردانی و عملکرد مختل بر رابطه بین

سبک‌های دلبستگی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل

F	R2 تعدیل شده	R2	R	t	β ضریب استاندارد	B ضریب غیراستاندارد	سبک دلبستگی
۷/۶۰**	۰/۰۲۰	۰/۰۲۰	۰/۱۴	-۲/۶۹**	-۰/۱۳	-۰/۱۲	گام اول: دلبستگی ایمن
۳۹/۲۸**	۰/۱۹۵	۰/۱۱	۰/۳۴	-۱/۰۴**	-۰/۰۵۶	-۰/۰۳	گام دوم: دلبستگی ایمن
				۶/۲۳	۰/۰۰۸	۰/۰۵۳	خودگردانی و عملکرد مختل
۱۴/۹۵**	۰/۰۳۹	۰/۰۳۹	۰/۱۹	۳/۸۶**	۰/۱۹	۰/۲۱	گام اول: دلبستگی اجتنابی
۳۱/۸۹**	۰/۰۷۷	۰/۱۱	۰/۳۴	۱/۱۸**	۰/۰۶۴	۰/۰۷۱	گام دوم: دلبستگی اجتنابی
				۵/۵۱	۰/۲۸	۰/۰۵۳	خودگردانی و عملکرد مختل
۲۴/۴۲**	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۲۵	۴/۹۳**	۰/۲۵	۰/۲۱	گام اول: دلبستگی دوسوگرا
۲۷/۵۰**	۰/۰۵۳	۰/۱۰	۰/۳۵	۲/۶۰**	۰/۱۳	۰/۱۲	گام دوم: دلبستگی دوسوگرا
				۵/۱۵**	۰/۲۵	۰/۰۵۲	خودگردانی و عملکرد مختل

* $P < 0/05$ ** $P < 0/01$

نتایج نشان‌داد سبک دلبستگی ایمن، پیش‌بین منفی و معنی‌دار اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل است و با ورود طرح‌واره خودگردانی و عملکرد مختل به معادله رگرسیون مقدار R^2 به $0/11$ افزایش معنی‌داری یافت و ضریب بتای دلبستگی ایمن از $-0/13$ به $-0/056$ کاهش یافت و معنی‌داری خود را از دست داد ($\beta = -0/056, t = 1/04, p = 0/052$). همچنین ضریب بتای طرح‌واره خودگردانی و عملکرد مختل نیز مثبت و معنی‌دار است ($\beta = 0/008, t = 6/23, p = 0/007$)؛ بنابراین با توجه به این یافته‌ها نقش میانجی طرح‌واره خودگردانی و عملکرد مختل مورد تأیید قرار می‌گیرد. این یافته‌ها در خصوص نقش میانجی طرح‌واره خودگردانی و عملکرد مختل در رابطه سبک دلبستگی اجتنابی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل نیز تکرار شد. در رابطه سبک دلبستگی دوسوگرا و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل یافته‌ها نشان می‌دهد که در گام اول با ورود سبک دلبستگی دوسوگرا در معادله رگرسیون ضریب تعیین $0/63$ و معنی‌دار است و ضریب بتای دلبستگی دوسوگرا نیز مثبت و معنی‌دار است ($\beta = 0/25, t = 4/93, p = 0/041$) و با ورود طرح‌واره خودگردانی و عملکرد مختل به معادله رگرسیون مقدار ضریب تعیین به $0/10$ درصد افزایش معنی‌دار یافت و ضریب بتای دلبستگی دوسوگرا از $0/25$ به $0/13$ کاهش یافته و معنی‌دار است ($t = 2/60, p = 0/028$). همچنین ضریب بتای طرح‌واره خودگردانی و عملکرد مختل مثبت و معنی‌دار است ($\beta = 0/13, t = 5/15, p = 0/001$). یافته‌ها نشان داد با وارد شدن طرح‌واره محدودیت‌های مختل به معادله رگرسیون، ضریب بتای سبک دلبستگی ایمن از $-0/13$ ($p = 0/01$) به $-0/099$ کاهش یافت و این میزان تغییر معنی‌دار نیست ($p = 0/067$). همچنین همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود، با وارد شدن طرح‌واره محدودیت‌های مختل به معادله رگرسیون، ضریب بتای سبک دلبستگی اجتنابی از $0/19$ به $0/14$ کاهش یافت و این میزان تغییر معنی‌دار است ($p = 0/001$).

این یافته نشان می‌دهد که طرح‌واره محدودیت‌های مختل توانسته است به‌عنوان متغیر میانجی رابطه سبک دلبستگی اجتنابی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل را هرچند به‌صورت جزئی تحت تأثیر قرار دهد. این یافته برای سبک دلبستگی دوسوگرا نیز تکرار شده است و نقش میانجی طرح‌واره محدودیت‌های مختل در رابطه سبک دلبستگی دوسوگرا و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل نیز مورد تأیید قرار گرفت.

همچنین معلوم شد که با ورود طرح‌واره دیگر جهت‌مندی به معادله رگرسیون مقدار ضریب بتا برای سبک دلبستگی ایمن از $-0/13$ به $-0/12$ کاهش یافت که این میزان تغییر از نظر آماری معنی‌دار است ($p = 0/025$). همچنین نتایج مشابه برای سبک‌های دلبستگی

دوسوگرا و اجتنابی نیز تکرار شده است که نشان می‌دهد طرح‌واره دیگر جهت‌مندی توانسته است به‌عنوان متغیر میانجی بر رابطه سبک‌های دلبستگی با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل تأثیر معنی‌داری بگذارد. یافته‌ها نشان داد که با ورود طرح‌واره گوش‌به‌زنگی بیش‌ازحد به معادله رگرسیون مقدار ضریب بتا برای سبک دلبستگی ایمن از $0/13-$ به $0/10-$ کاهش یافت که این میزان تغییر از نظر آماری معنی‌دار است ($p=0/001$). درعین حال سبک دلبستگی ایمن همچنان معنی‌دار است ($t=2/08, p=0/05$).

نتایج مشابه برای سبک‌های دلبستگی دوسوگرا و اجتنابی نیز تکرار شده است. درمجموع نتایج نشان داده که تمامی پنج حوزه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در $P=0/05$ در رابطه بین سبک دلبستگی ایمن و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل به‌صورت منفی و غیرمستقیم ($\beta=-0/039$) و تمامی پنج حوزه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در $P=0/001$ در رابطه بین سبک دلبستگی نایمن اجتنابی ($\beta=0/15$) و نایمن دوسوگرا ($\beta=0/28$) رابطه میانجی‌گری مثبت و مستقیم دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

اکثر پژوهش‌های موجود، بر اینترنت به‌طورکلی تمرکز کرده است اما کمتر پژوهشی به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل پرداخته است. با توجه به گستردگی تلفن‌های همراه هوشمند و دسترسی آسان آن برای عموم افراد در سنین مختلف و با توجه به رسمیت شمرده شدن شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل حتی در رسانه‌های رسمی و ملی و فراگیر شدن آن لزوم بررسی اختصاصی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل بیش‌ازپیش احساس می‌شد لذا این پژوهش به‌طور مشخص به این متغیر و دو متغیر بسیار مهم یعنی دلبستگی و طرح‌واره و ارتباط بین آن‌ها پرداخته است. نتایج این پژوهش نشان داد که بین سبک دلبستگی ایمن با طرح‌واره بریدگی و طرد، طرح‌واره خودگردانی و عملکرد مختل، محدودیت‌های مختل، دیگر جهت‌مندی و گوش‌به‌زنگی بیش‌ازحد و همچنین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل رابطه منفی معنی‌دار و بین سبک‌های دلبستگی اجتنابی و دوسوگرا با طرح‌واره بریدگی و طرد، طرح‌واره خودگردانی و عملکرد مختل، محدودیت‌های مختل، دیگر جهت‌مندی و گوش‌به‌زندگی بیش‌ازحد و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌هایی همچون (لین و همکاران، ۲۰۰۵؛ میکولینسر و شاور، ۲۰۰۳؛ خرم و محمدخانی، ۱۳۸۹) همسو است. در تفسیر چنین یافته‌هایی می‌توان گفت افراد واجد سبک دلبستگی ایمن، روابط صمیمی و بهتری را با دیگران برقرار می‌کنند، ارتباط بین فردی بهتری دارند،

دارای اعتماد به خویشتن بالاتری‌اند و هنگامی که مانعی سر راه آن‌ها قرار می‌گیرد کم‌تر به راهبرد مقابله‌ای اجتنابی و رفتارهای اعتیادی می‌پردازند؛ اما افراد دارای سبک دلبستگی ناایمن به خاطر احساس ناایمنی، اضطراب و عدم اعتمادی که نسبت به خود یا دیگران دارند، هنگامی که ایجاد و برقراری ارتباط با دیگران شکست می‌خورند، بیشتر انزوا و تنهایی را ترجیح می‌دهند و این امر باعث می‌شود که به اینترنت گرایش بیشتری داشته باشند. مطابق با نظریه خودشیفتگی کوهات (۱۹۷۷؛ نقل از بهادری خسروشاهی، هاشمی نصرت‌آباد، ۱۳۹۰) معتادان افرادی‌اند که از تجربیات دردناک ناشی از سرخوردگی‌های شدید در ارتباط با مادر رنج می‌برند. بی‌توجهی مادر نسبت به نیازهای فرزند باعث می‌شود خودنظم‌دهی با موفقیت انجام نشود و ساختارهای روانی مرتبط با مهار درونی رفتار شکل نگیرند. در نتیجه این افراد به امور و اشیای بیرونی وابستگی پیدا می‌کنند و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل می‌تواند با توجه به سهل‌الوصول بودن موبایل یکی از شیوه‌های جبران کمبودهای درونی آن‌ها محسوب شود. بر این اساس می‌توان از تجربیات آسیب‌زای دوران کودکی که مربوط به سرخوردگی‌های شدید در ارتباط با مادر و مراقبین اصلی است به‌عنوان یکی از سازوکارهای تأثیرگذار بر سبک دلبستگی و شکل‌گیری طرح‌واره‌ها برای تبیین این یافته سود جست.

افراد دارای سبک دلبستگی ایمن، هنگام مواجهه با استرس‌های هیجانی، به جستجوی حمایت اجتماعی می‌پردازند درحالی‌که افراد دارای سبک دلبستگی ناایمن (اجتنابی و دوسوگرا) برای خودتنظیم‌گری عاطفی به روش‌های دیگر مانند گوشه‌گیری و رفتارهای اعتیاد گونه پناه می‌برند که این امر بر شکل‌گیری طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه تأثیر به‌سزایی دارد. نمود دلبستگی می‌تواند به‌صورت طرح‌واره‌های شناختی برای روابط مفهوم‌سازی گردند که در پاسخ به تجارب مراقبان کودک و روابط بین فردی بعدی شکل می‌گیرند (ویدرمن، ۱۹۹۶؛ نقل از رفیعی و همکاران، ۱۳۹۰). به باور یانگ و همکاران (۲۰۰۳) طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، الگوهای هیجانی و شناختی خودشکننده‌ای هستند که در جریان رشد آغاز می‌گردند و در سرتاسر زندگی تکرار می‌شوند. از سوی دیگر، آسیب‌شناسی روانی فرد می‌تواند، بازتاب طرح‌واره‌های ناسالم وی باشد، بنابراین، طرح‌واره‌های منفی و ناسازگار که بیشتر در پی تجربه‌های ناگوار دوران کودکی پدید می‌آیند، می‌تواند به‌عنوان هسته اصلی اختلال شخصیت و بسیاری از بیماری‌های محور I افراد ایفای نقش کنند (یوسفی، ۱۳۸۹).

به‌زعم تورس (۲۰۰۰)، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در تجارب اولیه نهفته است. در پژوهشی که به‌وسیله پلاتز و همکاران (۲۰۰۵) به‌منظور بررسی رابطه بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و دلبستگی بزرگ‌سالی انجام گرفت، نتایج نشان داد که طرح‌واره‌های

ناسازگار اولیه با سبک دلبستگی ایمن، رابطه منفی و با سبک‌های دلبستگی اجتنابی و دوسوگرا رابطه مثبت دارند (کوهسار و بناب، ۲۰۱۱).

در پژوهشی منز، بریت و ون ولبرگ (۲۰۱۰) بررسی کردند که آیا طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه می‌توانند رابطه بین ابعاد اضطرابی و اجتنابی دلبستگی و نشانگان آسیب‌شناسی روانی را تبیین کند. نتایج نشان دادند که رابطه بین دلبستگی اضطرابی و آسیب‌شناسی روانی به گونه کامل به‌وسیله شناخت‌ها به‌ویژه طرد و بریدگی و خودگردانی تعدیل می‌گردد. رابطه بین دلبستگی اجتنابی و آسیب‌شناسی روانی تا حدی به‌وسیله شناخت‌ها به‌ویژه طرد و بریدگی تعدیل گردید. نتایج این پژوهش نیز موازی با نتایج پژوهش منز، بریت و ون ولبرگ (۲۰۱۰) است.

در کل یافته‌های این پژوهش می‌توانند در راستای یافته‌های پلاتز و همکاران (۲۰۰۲) باشد که یادآور شدند مدل‌های فعال‌سازی درونی دلبستگی، آشکارا با طرح‌واره‌های شناختی ارتباط دارد.

افراد ایمن، با ارضا شدن امنیت و ارتباط اجتماعی از سوی والد خود، معمولاً سطحی از طرد و بریدگی را تجربه نمی‌کنند. آن‌ها با توانمندی برای جدا شدن از خانواده، عملکرد مستقلی از خود نشان می‌دهند و با داشتن احساس مسئولیت در قبال دیگران یا جهت‌گیری نسبت به اهداف بلندمدت زندگی، به هدف‌گزینی و رسیدن به اهداف واقع‌بینانه می‌پردازند. افراد مبتلا با سبک دلبستگی ایمن به‌واسطه عدم برخورداری از طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، با این موقعیت استرس‌زا بهتر کنار آمده و کمتر از سبک مقابله‌ای اجتناب و رفتارهای اعتیادگون مانند وقت‌گذرانی در شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل می‌پردازند.

به اعتقاد یانگ و همکاران (۲۰۰۳) عدم ارضای نیاز هیجانی دلبستگی ایمن به دیگران، منجر به بهره‌مندی از سبک دلبستگی نایمن (سبک‌های اجتنابی و دوسوگرا) می‌شود که سنگ بنای اولیه شکل‌گیری طرح‌واره‌های ناکارآمد است. چنین افرادی از طرح‌واره‌های ناسازگار بیشتری رنج می‌برند (مارتین و همکاران، ۲۰۱۰؛ کمر و همکاران، ۲۰۱۲) که این امر باعث ایجاد اضطراب در آنان می‌شود. در افراد با سبک‌های دلبستگی نایمن (اجتنابی و دوسوگرا) نیازهای امنیت، ثبات، همدلی، درمیان گذاشتن احساسات، پذیرش و احترام با بهره‌مندی از طرح‌واره ناسازگار بریدگی و طرد، به شیوه‌ای قابل پیش‌بینی ارضا نخواهد شد که این امر منجر به شکل‌گیری طرح‌واره بریدگی و طرد در این افراد می‌شود. افراد با سبک دلبستگی نایمن دوسوگرا و اجتنابی، به‌علاوه، با داشتن طرح‌واره دیگر جهت‌مندی، معمولاً هیجانانگیز و تمایلات طبیعی خود را واپس‌زده و نسبت به آن‌ها ناآگاه هستند (اویسی و بخشایی، ۲۰۱۲). نتایج

مطالعه کمرا و همکاران (۲۰۱۲) نشان داد که در افراد با سبک دلبستگی اجتنابی و دوسوگرا، تشکیل طرح‌واره‌های معیوبی که باعث عدم پذیرش، آسیب زدن به خود، پیروی و هدایت شدن توسط دیگران می‌شود، به نشانه‌های اضطراب و افسردگی می‌انجامد و این امر می‌تواند سبک و راهبرد اجتنابی مانند رفتارهای اعتیاد گونه و به‌خصوص اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل با توجه به اینکه بسیار سهل‌الوصول است را افزایش دهد.

همچنین بنزیو (۲۰۰۳) در بررسی خود به این موضوع اشاره کرد که ارتباط‌های اینترنتی، افزون بر ایجاد احساس نزدیکی و آزادی در بیان احساس، امکان حفظ حریم شخصی را فراهم می‌آورد و بدین ترتیب می‌تواند در بهداشت و سلامت روانی نقش مؤثری داشته باشند؛ اما در توجیه یافته‌های پژوهشی حاضر می‌توان گفت اینترنت باعث تنبلی جسمی می‌شود و برقراری ارتباط با دیگران را کاهش می‌دهد و به انزوای اجتماعی منجر می‌شود (دل و مارینوا، ۲۰۰۲). افراد افسرده و مضطرب از گوشی موبایل و شبکه‌های اجتماعی اینترنتی به‌منزله سبک مقابله‌ای اجتناب و راهی برای گریز از مشکلات استفاده می‌کنند و چون توانایی مقابله کارآمد و سازگارانه با محیط واقعی را ندارند، بیشتر به سراغ اینترنت می‌روند تا اضطراب خود را کاهش دهند و از تنهایی و درماندگی بگریزند. از سوی دیگر فردی که زمان زیادی را با اینترنت سپری می‌کند، انگیزه‌اش برای تعامل با دیگران کم می‌شود و توانایی کمتری در حفظ دوستی‌ها دارد. همچنین این افراد زمان کمتری را صرف صحبت با خانواده می‌کنند و باتجربه‌تر تنیدگی بیشتر، احساس تنهایی و افسردگی بیشتری می‌کنند. افراد مضطرب به‌منظور غلبه بر اضطراب خود و فرار از افکار نگران‌کننده که به اضطراب منجر می‌شود، از موبایل و اینترنت و شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند و سعی می‌کنند که سرگرمی‌های موجود در اینترنت را جایگزین افکار آشفته ذهن خود سازند.

درمانگرانی که به درمان اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل می‌پردازند لازم است که یک ارزیابی طرح‌واره‌ای و دلبستگی از مراجعین فراهم آورند و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سبک‌های دلبستگی را در این افراد شناسایی کنند و در کنار درمان‌های دیگر به طرح‌واره درمانی و درمان‌های مبتنی بر دلبستگی توجه شود. محدودیت پژوهش حاضر در دسترسی به داوطلبان بود لذا از روش در دسترس استفاده شد و به دلیل انجام این پژوهش در دانشگاه پیام نور میزان برابری از جنس مذکر و مؤنث در اختیار پژوهشگر نبود لذا پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی در این چارچوب در صورت امکان تناسب جنسیت، نمونه‌گیری تصادفی، استفاده از سایر ابزارهای سنجش در نمونه‌ها رعایت شود.

منابع

- بهادری خسروشاهی، جعفر؛ هاشمی نصرت‌آباد، تورج. (۱۳۹۰). رابطه سبک‌های دلبستگی، راهبردهای مقابله‌ای و سلامت روانی با اعتیاد به اینترنت. *روانشناسی تحولی: روانشناسان ایرانی*. زمستان، ۸ (پیاپی ۳۰): ۱۷۷-۱۸۸.
- رفیعی، سحر؛ حاتمی، ابوالفضل؛ فروغی، علی‌اکبر. (۱۳۹۰). رابطه‌ی بین طرح‌واره‌های ناسازگارانه‌ی اولیه و سبک دلبستگی در زنان دارای خیانت زناشویی. *فصلنامه علمی-پژوهشی جامعه‌شناسی زنان*. بهار، ۲ (پیاپی ۵): ۲۱-۳۶.
- شکراله‌زاده، معصومه؛ سیدموسوی، پریسا سادات؛ زاده‌محمدی، علی؛ و نصیری هانیس، غفار. (۱۳۹۶). نقش میانجی‌گر دلبستگی به همسال‌ها در رابطه بین دلبستگی به پدر و مادر و نمو یافتگی هیجانی نوجوانان. *فصلنامه روانشناسی کاربردی*. تابستان، ۲ (پیاپی ۴۲): ۲۳۵-۲۱۵.
- کردی، معصومه؛ اصلانی، خالد؛ امان‌الهی، عباس. (۱۳۹۶). صمیمیت جنسی و اعتماد به عنوان تعدیل‌کننده‌های رابطه سبک دلبستگی ایمن و تعهد زناشویی. *فصلنامه روانشناسی کاربردی*. پاییز، ۳ (پیاپی ۴۳): ۳۵۱-۳۳۳.
- نظری، فاطمه؛ کاکاوند، علیرضا؛ و فراهانی، ملکه مشهدی. (۱۳۹۴). رابطه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با شیوه‌های فرزند پروری مادران و اختلال‌های بیرونی شده فرزندان‌شان. *فصلنامه روانشناسی کاربردی*. تابستان، ۲ (پیاپی ۳۴): ۱۳۵-۱۱۵.
- Bahadori Khosroshahi J., Hashemi Nosratabad T. The relationships of attachment styles, coping strategies, and mental health to Internet addiction. *Journal of Developmental Psychology*. 2012; 8(30):177-88.
- Barat Dastjerdi N., Sayadi S. Relationship between using social networks and internet addiction and depression among students. *Journal of Research Behaviour Science*. 2013;10(5):332-41.
- Ben-Ze'ev, A. (2003). Privacy, emotional closeness, and openness in cyberspace. *Computers in Human Behavior*, 19(4), 451-467.
- Bosmans, G., Braet, C., & Van Vlierberghe, L. (2010). Attachment and symptoms of psychopathology: early maladaptive schemas as a cognitive link? *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 17(5), 374-385.

- Camara, M., & Calvete, E. (2012). P-122-Cognitive schemas predicting anxiety and depressive symptoms: the role of dysfunctional coping strategies. *European Psychiatry*, 27, 1.
- Dell, P., & Marinova, D. (2002). Erving Goffman and the internet. *Theory of Science (Teorie Vedy): Journal for Theory of Science, Technology and Communication*, 4, 85-98.
- Ferris RJ. Internet addiction disorder: Causes, symptoms and consequences. *Psychology of Virginia Technology*. 2011: 26-9.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology*, 52(3), 511.
- Javadinia A., Erfanian M, Abedini MR., Askari M., Abbasi A., Bijari B. Pattern of Social Networking Sites Usage among Students of Birjand University of Medical Sciences. *Teb Tazkiye*. 2010; 22(2):39-44.
- Khajehmadi M., Pooladi S., Bahreini M. Design and Assessment of Psychometric Properties of the Addiction to Mobile Questionnaire Based on Social Networks. *Iranian Journal of Psychiatric Nursing*. 2017; 4 (4):43-51. (Persian).
- Khorram. Sh., Mohammadkhani. Sh. (2011). Attachment style, coping skills, resilience and internet addiction. *Contemporary psychology*, volume 5, 317-320. (Persian).
- Koohsar, A. A. H., & Bonab, B. G. (2011). Relation among quality of attachment, anxiety and depression in college students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 212-215.
- Lin, Y. C., Wang, C. H., & Wu, C. H. (2005). The influence of attachment style and Internet interpersonal interactions on Internet addiction. *Chinese Journal of Psychology*, 47(3), 289-309.
- Manteghi M. [Iranian chat room: Youth and parents]. Tehran: Jahat Nashr; 2010. (Persian).
- Marlene T, Jessica V, Rika T, Susan W, Raed H, Sanjeev S. Attachment style and emotional eating in bariatric surgery candidates: The mediating role of difficulties in emotion regulation. *Eat Behav* 2015; 18: 36-40.
- Martin, R., & Young, J. (2010). Schema Therapy. In k.S.Doboson. (Ed). *Handbook of Cognitive Behavioral Therapies*, p.p.317-346. London.Guilford press.

- Mason, O., Platts, H., & Tyson, M. (2005). Early maladaptive schemas and adult attachment in a UK clinical population. *Psychology and psychotherapy: Theory, research and practice*, 78(4), 549-564.
- Mikulincer M, Florin V. Attachment style and affect regulation: implications for coping with stress and mental health. In: Fletcher GJO, Clark MS. (editors). *Blackwell handbook of social psychology: Interpersonal processes*. Oxford: Blackwell; 2001: 537-57.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2003). The attachment behavioral system in adulthood: Activation, psychodynamics, and interpersonal processes. *Advances in experimental social psychology*, 35, 53-152.
- Mikulincer M, Shaver PR. The attachment behavioral system in adulthood: Activation, psychodynamics, and interpersonal processes. In: Zanna MP. (editor). *Advances in experimental social psychology*. 2003: 53-152.
- Nikpoor T. The Effect of Cellphone Oriented Social Networks Usage and its Relationship to Individuals' Religiosity: Soore University Department of Culture and Communication; 2014.
- Oveisi, A., & Bakhshae, N. (2012). Comparison of primary maladaptive schema in drug dependent and nondependent men. *The Fundamentals of Mental Health*, 14(2), 164-171. (Persian).
- Platts, H., Mason, O., & Tyson, M. (2005). Early maladaptive schemas and adult attachment in a UK clinical sample. *Psychology and Psychotherapy: Theory Research and Practice*. 78: 549-564.
- Sedaghat N, Abdullahi I. The impact of media and social networking on the divorce in Bushehr city during the years of 2011 till 2014. *J UMP Soc Sci Technol Manage*. 2015; 3(3):642-7.
- Torres, C. (2002). Early maladaptive schemas and cognitive distortions in psychopathy and narcissism.
- Yanet Q, Thomas R, Kwapil J, Tizón T, Sheinbaum N, Barrantes V. Impact of attachment style on the 1-year outcome of persons with an at-risk mental state for psychosis. *Psychiatr Res* 2015; 228(3); 849-56.
- Yoosefi, N. (2011). Comparing the efficacy of two family therapy approaches according to schema therapy and Bowen's emotional system in early maladaptive schemas, self

differentiation, attachment styles and tendency to divorce in couple who wanted to be divorce in the city of Saghez. Phd thesis in family counseling. Esfahan University. (Persian).

- Young, J. E., Kolsko, J, Wissher, M. E. (2003). Schema therapy: Practitionerers guide, New Yourk. P: 73-75.

The mediating role of early maladaptive schemas in attachment styles and addiction to mobile social networks in students

Abstract

The purpose of this study was to investigate the mediate role of early maladaptive schemas in attachment styles and addiction to mobile social networks in students. This research is descriptive correlational. The statistical population of all students of BA in Payame Noor University of Babol, who studied in the humanistic science year of 96-97. The total number of students is about 250. According to the Morgan table, 148 people have been selected by available method. In this research, three questionnaires of Hazen and Shaver Attachment Style (1987), Young Schema Questionnaire (1998) and the Addiction to Mobile Questionnaire Based on Social Networks (2017) have been used. The results showed that the early maladaptive schemas had a negative relationship between secure attachment style and social networks addiction ($\beta = -0.039$, $P=0.05$) and the relationship between avoidant insecure attachment style ($\beta = 0.15$, $P=0.001$) and the ambivalent insecure ($\beta = 0.28$, $P=0.001$) mediate positively. Insecurity in attachment style and the existence of maladaptive schemas can lead to addictive use of mobile-based social networks. Therefore, the results of this study can be used to design therapeutic and learning programs for the addiction of mobile-based social networks by therapists, mental health Services.

Key words: Addiction to mobile social networks, students, attachment styles, schemas